

Numărul 14.

Oradea-mare 4/16 aprilie 1899.

Anul XXXV.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2, de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Absurditatea unei explicațiuni.

Este o legendă cunoscută pretotindenți între Români, la baba Dochia cu noră-sa. Am vădut-o până acum culeasă de vre-o opt ori și totdeauna absurd redată. Baba trimite pe noră-sa, — dice povestea, — cu o lână neagră să i-o înălbească. Îi mai dă apoi să facă alte două lucruri cu neputință. Dar cu ajutorul unui sfânt, nora le face. Atunci baba îmbracă noue cojoace, pleacă la munte cu oile, dar, venind vremea rea, ea tot desbracă rënd pe rënd câte-un cojoc, până ce rămase în cămașă și îngheță de frig.

Toți culegătorii simt în ei puterea de a explica legenda. Dice ei că Dochia e Dacia, — fie fata, fie țara lui Decebal, — că sfântul care ajută nurei e Traian împăratul, și așa mai departe. Pe scurt: legenda e o „închipuire a cuceririi Daciei”.

Ferească Dumnezeu!

Legenda, cum o ved publicată, e absurdă. Explicarea ei și mai absurdă.

Întâiu. E nefiresc lucrul spus de legendă.

Când e vremea caldă, plecî mai ușor îmbrăcat și, dacă ești cuminte, îți ieși cu tine o haină pentru vreme mai răcoroasă. Cine e nebunul să se îmbrace cu cojoace, când e vreme caldă; iar când dă zăpadă cu viscol și ger, să se desbrace, aruncându-și hainele? Baba Dochia pleacă îmbrăcată cu noue cojoace, pe timp cald, și când o ajunse gerul, își lăpădă cojoacele. De ce?

Nu e așa povestea. E nenatural așa. Povestea cea

adevărată spune tocmai din potrivă: baba, cu cât o răsbeșce gerul, cu atâta se îmbracă mai bine, tot luând un cojoc peste altul — și totuș înghiață.

Așa știu eu povestea, nu numai auzită de la mama, ci așa am citit-o că o spun litvani, sârbii, bulgarii, rușii, polonii și chiar ungurii. Al doilea: povestea nu e românească — vrea să dic, nu e numai a românilor — și, după cât e dovedit pân' acum, o cunosc mai toate popoarele din Europa.

REGELE BELGIEI.

Litvanii o spun mai scurt, așa: Baba, reuțicioasă, trimite pe noră-sa să-i facă neagră lână cea albă. Sf. Petru i-o face. O trimite apoi să-i toarcă fir alb din lână neagră. Iarăș îi ajută Sf. Petru. Îi dă apoi o creangă uscată s'o înverzească și s'o inflorescă. I-o aduce. Baba atunci pleacă cu oile, dar dă gerul, ea îmbracă pe rënd noue cojoace și totuș înghiață.

Nu e bine să caute însuș culegătorul a da explicații legendeilor. A explica o legendă e lucru mai greu și cere multă-mulță înțelepciune și multe cunoștințe despre legendele altor popoare.

Și mai ales să nu ne silim să vedem în orî-care legendă pe

Traian, și pe nepoții lui Romul.

Noi tot români rămânem, chiar și dacă mărturisim că cutare legendă e sârbească ori bulgărească; nu e nevoie să tragem cănele de coadă, ca să scoatem din fiecare legendă un obicei roman ori o tradiție romană.

Să stăm la legenda noastră. Adică Dochia. Zornevoie să fie Dacia? Și ca de ce? Pentru că vorbele

astea cam aduc la sunet: ce mi-e Dachia, ce mi-e Dochia? Nu. N'au de-a face una cu alta, cum n'are de a face sarea cu ochii, sinul cu ghiața și nuca cu păretele.

Prea ar fi o poveste simplă, povestea asta a Dochiei. Eă n'aș admiră nici odată o legendă ca asta și mi-aș face o idee proastă de poporul care ar spune două mii de ani o poveste așa de banală și fără nici o licărire de poezie.

Dar, veđi, legenda Dochiei e o poezie adâncă, are un rost uimitor de frumos, și de aceea toate popoarele Europei o spun, nu de 2 mii de ani, dar poate de 4, de 5 mii de ani dacă nu aici, dar prin Asia, de unde au pornit.

Și tocmai fiind că o spun atâtea popoare, ea n'are de-a face cu Dacia și cu Traian. Ce-or fi având de împărțit ungurii cu Traian? Legenda Daciei există — probabil — și la arabi și la persieni și la popoarele de pe lângă Cange; ce-au avut ăștia cu Traian? Și încă cu mii de ani înainte de-a fi Traian pe lume! Știu înse, că ea există în Laplanda. Cum a ajuns acolo de la românii?

Legenda „Dochiei” e una dintre cele mai vechi povești ale lumii, nu a românilor, și una dintre cele mai pretotindenți cunoscută.

E o poveste solară. Poveștile solare se ocupă cu fenomenele naturei, cu ploile, cu vânturile, cu schimbările lunii, cu nouri, fulgerele, curcubeul, cu rotirea soarelui, cu anutimpurile, cu stelele etc. Lucrurile acestea au zăpăcit întei pe oameni, iar ei și le-au explicat în chip miraculos. Țerani tot așa fac și azi. Când se întunecă soarele, îl mănâncă vîrcolacii, când tună aleargă Sf. Ilie cu carul prin nouri, când se cutremură pământul, se mișcă peșcii pe care stă pământul, și câte nenumărate! Toți șcim lucruri de acestea măcar câte un leghion la număr.

Ce sunt Sf. Toderii? Prorocul Ilie? Atanasie al Ciumii? Moșii? Haralambie cu aripi de foc? Alexia? Filipii? Martini? Foca? Păliile? Ce sunt ielele, vîntosele. Făt-frumos, Ileana Cosinzeana? Și ce e în urmă baba Dochia?

Toate acestea sunt intrupări ale fenomenelor din natură?

Credeți că e întemplantare, că de la Sf. Gheorghe până la Sf. Dumitru e tocmai atâta vreme ca de la Sf. Dumitru până la Sf. Gheorghe? Și că sfântul Gheorghe e tiner și omoară balaurul, iar sf. Dumitru e bătrân cu barba albă și-l țin închis în Sân-Toderii de toamnă? Sf. Gheorghe e tinăr, căci el începe primăvara, omoară balaurul infunerului iernii; sf. Dumitru e bătrân, căci de la el începe toamna cea cu zăpezi, și e închis cum e soarele peste iarnă.

E întemplantare, că începutul primăverii e tocmai în zilele babei Dochia? Că începutul toamnei e tocmai la Sf. Măria-mică? Nu. Toate sunt chibzuite și potrivite aședate și au un rost solar.

Baba Dochia reprezintă timpul reutăcios și vecinic schimbător de la începutul primăverii. Nora ei — care de altfel poate să-i fie și o fată vitregă, cum e într'unele povești — e însăși natura ce se redeșteaptă din amorțeală, câmpia cu ierburile, codrii cu frunzișul etc. Ginere poate să fie, ori să nu fie, în poveste el n'are a face. Sfântul Petru e soarele.

Restul poveștii e acesta:

E iarnă. Pământul e acoperit cu zăpadă — ca și cu o lână neagră — cerul e acoperit de nouri negri, ca și cu o lână neagră. Se apropie de martie. Baba

cere nurorii sale să-i facă lâna cea albă, neagră. Ce adică? Să topească zăpada, ca să se vadă pământul, care e negru. Nora (natura) nu poate face. O face înse soarele, care e sfântul Petru.

Acu cere baba: să-i toarcă fir alb din caer negru. Ce e asta? Să dea de o parte nouri ce negri, ca să remăe cerul senin, alb (seninul e înțeles ca alb, contrar negrului. Așa ȳice ȳeranul: e senin ca laptele.) Nora nu poate face, dar o face soarele.

Acu baba, zăpada fiind topită și cerul înseninat, cere nurorii să-i inverdească și să-i înflorească creanga cea uscată. Sfântul Petru i-o inverdeșce. Asta reprezintă inverdirea câmpiilor.

Amăgite de căldură, răsar flori în martie; baba ese cu oile pe munte. Dar de odată vin „ȳilele babei” cu ger, cu viscol (lucru ce se întemplantă în fiecare an la începutul lui martie) florile pier, baba inghiața, de și ia pe rënd noue cojoace.

Ce sunt aceste noue cojoace? De obicei timpul reu, la începutul primăverii, ține 9 ț�ile. Toți vorbim de cele 9 babe. Acest timp reu e pricinuit de soare: tocmai într'aceste ț�ile soarele trece peste equator, din partea Nordului pe partea Sudului. Aceste treceri ale soarelui (equinoctii) două pe an, primăvara și toamna, aduc schimbări de vreme, vînturi și ploii. Cele nouă cojoace sunt cele 9 ț�ile reutăcioase.

De ce evorba de o babă? Pentru că babele sunt de felul lor cicăitoare și reutăcioase, baba e tipul vremii rele. De ce noră sau fată vitregă? Căci cerul într'adevăr se poartă cu câmpiile, la începutul primăverii, ca o mamă cu fata vitregă, sau o soacră rea cu nora. Dar de ce pe baba o chiamă Dochio? La alte popoare o chiamă ca și la românii, iar pricina o puteți găsi în calendar. Deschide-l: ce sfânt cade pe ț�ua de 1 martie, ț�ua întei a lunii de primăvară? Sfânta muceniță Evdochia. Apoi, cei ce au aședat sfinții în calendare Patriarhi de la Roma, de la ȳarigrad, sinoadele bisericeii creștine, de sigur nu s'a gândit la Dacia și la Traian și nici la Românii, și n'ar fi ț�is doar: haid să punem pe ț�ua de ieri pe Dochia, ca să se potrivească cu legenda babei.

Nu. Întemplantarea a făcut ca pe ț�ua de 1 martie, sinoadele au ales de patron pe Evdochia. Și noi românii am luat-o ca „babă” a legendei. Dacă o chemă altfel, baba noastră nu s'ar fi numit Dochia și nu ne-ar fi dat de lucru s'o asemănăm cu Dacia lui Traian.

G. COȘBUG.

Parfumul și omul. Până acum lumea citia însușirile omului, din față, din formarea corpului, din mâni etc. Acum, ne spune un gentleman din Londra, că pe om îl putem cunoașce și după parfumul ce întrebuințează. Nostimul seu studiu poartă titlul Citire din — nas și spune între altele că: Cine iubșce parfumul de viorele este omul frumuseții formelor, colorilor și tonului. Cei cu „Eau de Cologne” au înclinații poetice Oamenii cari iubșce parfumul „Chipre” sau „Eau d'Espagne” sunt leneși, risipitori, flecari și se vor îngrășă. Oamenii cu minte nu vor iubi nici parfumul de „pezmă”, căci acesta e mărturia brutalității. Cei mai rei oameni sunt iubitorii de parfumul „Corylopsis” și nimeni să nu comită gugumănia să ia în cășătorie pe o fată care iubșce acest parfum.

La mănăstire.

*În fundul unei mănăstiri,
Trădește-o maică surgiunită,
Cu-obrajiți paliți și subțiri,
Cu-o biată inimă măhnită.*

*Prin largul lumii călător,
M'am rătăcit lângă chilia
În care ea, tânguitor.
Citiți cucernic Psaltichia.*

*Am întrerupt-o din citit,
Să-mă spună viața ei pustie
Și, tristă, mi-a istorisit
Ce caută 'n călugărie.*

*Ah! lacrimă, de ce-ai picat
Și n'a încremenit pe geană
De 'nduioșarea mi-ai trădat,
Cădându-ți maicei pe sutană?*

*I-am spus și că viața mea,
Trecută fără o țință
Și blânda maică-a plâns și ea,
Pîn' a chemat-o la utrină.*

*Ingenunchiată la altar,
Sub candelă icoanei sfinte,
O aușiam, încet și rar,
Spunându-și ruga ei fierbinte.*

*Și nu știu cum, m'am pomenit --
Eă ce diceam că ruga-i vană --
Cu ochii 'n ceruri aivrit,
Extasiat l'ng'o icoană.*

*Pe Tatăl nostru, învâțat
În stinsa mea copilărie,
Acuma iar l-am repetat,
De mila maicei din chilie.*

*Iar din spre dânsa se 'nălță
Un cânt suav de note line,
Pe care maica-l cadentă
Cu rugăciune pentru mine.*

RADU D. ROSETTI.

Ofticoasa.

— Stări sufletești. —

(Fine.)

Elena ajunsese de nerecunoscut: Frumozii ei ochi albaștri se cofundaseră în orbite și obrazul i se oflise.

Începuse să se descurajeze și să nu mai aibă speranțe de scăpare. Într-o zi, de prea multă căldură internă îi crăpase buzele; când a tușit și a scuipat în batistă, a vădut câteva picături de sânge; aceasta a fost lovitura de grație: s'a făcut neagră ca pământul la față și respirația o înecă. Se forță cât putu și strigă pe mă-sa. Tinea o auși de dincolo și se grăbi să a-lerge la dânsa.

— „Mamă, toema! acuma înțeleg și eu boala mea: Sunt ofticoasă! — și când pronunță acest cuvânt, par că ceva o înecă și deschise ochi mari.

Tinea remase înlemnită, căci știe mai dinainte că ideea ofticeii ar fi accelerat sfârșitul.

— „Cine și-a băgat în cap prostia asta? — Elena îi întise batista.

— „Uite-te și dumneata: Am tușit adineauri și am scuipat sânge. Tinea examinează batista și se uită și la Elena: vădău imediat mai multe picături de sânge pe buze. Le șterse cu batista și le arătă Elenei.

— „Uite, oftica ta: din cauza prea marelui călduri ce ai, și-au crăpat buzele și acuma sunt însângerate... Ce copilă ești, de te sperii așa curând!”

Când se convinse că mă-sa avea dreptate, își reveni iar în fire: Zimbi și par că o viață nouă se crease pentru dânsa.

După câteva zile începă să aibă o poftă de mâncare nebună. Schimbarea asta o umplu de bucurie, înse pe Tinea o măhni și mai mult, căci vedea că se apropie sfârșitul: Eră una din ultimele faze ale boalei. Doctorul spusese Tinchiu că nu avea ce mai căută, de oare-ce dacă i-ar fi dat și pe Ddeu, tot nu ar mai fi putut-o scăpa. Ea înse îl rugă să vie regulat la 2 zile, căci altfel Elena bănușește că nu mai e nici-o speranță, singura cauză care mai întârziase momentul fatal.

Doctorul se învoi, și ochii Tinchiu îi arătară recunoștință.

Elena uitase acuma tot: nu mai eră mândră și nu mai avea vise de murire; singură idea care o frământă în singurul vis care și-l făcea, eră să se însănătoșeze și pe urmă întemple-se ori-ce cu dânsa: ar fi luat de bărbat ori pe cine i-ar fi dat mă-sa: viața îi părea în acele momente mult mai scumpă decât toate bogățiile lumii. Înțelegea și ea că-și făcuse și singură mult rău cu fantasiile ei. Reacțiunea înse se făcuse prea târziu; poate că dacă ar fi urmat și ea regimul lui Ghiță și al fraților ei; dacă ar fi muncit cu mă-sa împreună, n'ar fi ajuns aci.

Ofticoșii, în general, cu două-trei zile înainte de a muri, au simptome de vindecare: li se colorează obraji, au poftă de mâncare, se dau jos din pat și sufletul le este plin de fericire. Aceasta nu este decât o înșelare a acestei boale curioase, care distruge fără milă și la sigur.

Elena avu și ea simptomele astea: cu trei zile înainte de a muri, se dete jos din pat, se spală pe ochi și se pieptănă cu două coți pe spate.

Eră o zi frumoasă de primăvară. Simțea că în-

viorează și că o viață nouă se strecură în sângele ei. Merse puțin prin casă, se uită pe fereastră, beu un pahar cu lapte, dar ostenind, se aședă pe scaun.

Tinca plângea singură în casa cealaltă. — Elena o chemă :

— „Mamă, mamă... să știi că de acum am să me fac bine”.

Tinca se șterse repede la ochi și veni lângă dânsa. Remase incremenită când o vădă pe scaun și peptănată.

— „Veți mamă că m'am dat jos din pat? .. Da ce ai? Ți-s ochii roșii.

— „Am tăiat ceapă... Ei veți? nu ți-am spus eu că o să te faci bine?”

— Ah! dragă mamă, și ce fericită me simt acum! — ceru să mănânce ouă, lapte și o bucată de muschi; în urmă se culcă și dormi până sara la dece, când se deșteptă și nu mai închise ochii până ce-și dete ultima respirație.

A doua zi îi eră mult mai reu și căldurile se înteaiau mereu. Tinca trimise numai decât după doctor, care veni și dete un calmant. În curte spuse Tinchiu că asta eră ultima vizită.

— Măne, sau cel mult poimâne, fiica dumitale n'are să mai fie printre noi.

Cu toată sfortărea ce își puse Tinca să pară liniștită, lacrimile înse începură să-i curgă sir din ochii ei istoviți de atâtea vegheri. Se așteptă la momentul acesta fatal, șcinea bine că nici o putere din lume n'ar fi scăpat pe fie-sa, totuș ar fi vrut să mai întârzieze sfârșitul. De când îi spusese doctorul ziua, durerea o înecă.

Ghiță nu mai dedea pe la Elena: își vedea de lucru și după ce isprăviă, se ducea la cărciumă unde își înecă necasul doctorului și al spițerului în paharul cu drojdie. Cărciumarul întrebă câte odată.

— Ei, nea Ghiță... Cum îi mai e fetiț?

— Tot reu, nene!.. M'am spetit cu cheltuelile — dă o drojdie Mitică.

Toată ziua Elena nu mănca nimic: zăcea dusă și suflă greu. Mă-sa îi ștergea mereu sudoarea care îi brobonă fruntea. Noaptea nu închise ochii nici Elena nici Tinca. A doua zi, vedând că îi e mai reu, trimise după popa și când veni, îi spuse că ar vrea s'o împărțasească, înse că ținea să nu bânuiască pentru ce o împărțaseșce. Popa ceru întei să facă sfeștanie.

Elena auți rugăciuni în casa cealaltă și cu glasul slab întrebă :

— Dar... cine... e... dincolo, mamă?

— Face sfeștanie popa; de când ești bolnavă cine s'o mai putut duce la biserică?

Când intră popa în casă, Elena încercă să ridice capul dar nu putu.

— Ei tată, cum mai mergi? Ți-e mai bine?

Elena se uită în ochii popii, resuflă greu și dișe cu glasul năbușit :

— Nu... părinte... nu... simt să me apasă ceva coala — și arată pieptul. Tuși și pe urmă începă să plângă.

— „Nu e nimic; cu ajutorul lui Ddeu o să scapi, lasă n'avea grije: El nu lasă pe ai care-i iubeșce... Eleno, tu nu te ai grijit la Paști?”

— Nu... părinte. Am fost bolnavă...

— Nu e nimic, o să te grijesc acum că poate o să te mai ușurez.

Elena nu înțelese nimic și luă sfânta grijanie.

Pe la patru după prânz avu un acces de aiurări. La opt se mai liniști; chieamă pe mamă-sa lângă dânsa, îi luă mâna, se uită adânc în ochii ei și abia șoptind îi dișe:

— Mamă dragă... Eu o să me duc...

Tinca simți că o apasă ceva pe piept:

— Ce vorbă e asta? Unde ai să te duci?

Înghiți, resuflă puțin mai tare, dete ochii peste cap și dișe:

— O să mor... Simț cum me părăsesc puterile...

Tinca se înăbușă.

„Mamă! ce fericiti sunt cei cari trăiesc... Eu... n'o să mai aud nimic... n'o să mai ved nimic...”

Idea asta o făcu să aibă un moment de exaltare.

— Mamă!..

Se ridică pe pernă.

— Mamă, nu vreaș să mor... Nu vreaș...

— M'auți tu?... Scapă-me... Acı o podidi plânsul și cădă iar jos prăpădită de oboseală.

Tinca începă să plângă și ea. Nu mai avea nici un cuvânt să spuie fie-și. Durerea ei eră mută.

Elena stătă mult așa în nesimțire. Mă-sa îi frecă mânil și tâmplele cu oțet și abia după un cias deschise ochii. Suflă greu. Respirația îi eră fierbinte, capul îi vâjiă, i se împânjenise ochii și pulsul abia mai bătea.

Tinca o privi mult și lung fără să mai scoată o vorbă măcar. Luă un scaun se aședă la căpătăiul ei și îi apucă mâna.

Elena remăsese cu ochii fixi în tavan.

Cum sta așa pe spate, cu ochii deschiși, avu fel de fel de vedeni, care se schimbaș pe fie ce clipă întocmai ca priveliștea unui cinematograf. Creerul ei judecă foarte slab aproape imperceptibil.

Când simți Tinca că mâna Elenei începe să se răcească, un fior îi sguduș tot corpul și se repeđ afară. Bărbatu-seu tăiă lemne:

— „Ghiță... fata noastră trage să moară! și se răzēmă de ușe punēndu-și batista la gură să înăbușe țipetele.

Ghiță se uită aiurit la nevastă-sa. În acea clipă încolți în inima lui o scântee de iubire părintească. Aceasta o înțelegea și el. Cređuse până atunci că tot eră glumă, dar cuvintele Tinchiu: „Fata noastră trage să moară” îl sguduiră puternic, îl zăpăci într'atata că strigă :

— „Vaș de mine!” și se repeđi în casă.

Remase împietrit locului neîndrăsnind să înainteze și neșciind ce să spuie.

Elena întoarse capul și dădă cu ochii de Ghiță. Printr'o ultimă sfortărea voi să încrunte sprincenele, dar imediat se făcu reacțiune în sufletul ei: întinse mâna și cu vocea stinsă dișe:

— Mamă... Tată... eu me duc... Iertați-me... Iertați-me.

Ghiță simți un junghiū în inimă și îl podidiră lacrimile... (Se repeđi la mâna fie-și, o luă și o sărută lung ca un nebun. În ochii Elenii se resfrânse o mulțumire sufletească. Un zimbet āngeresc se ivi pe buzele ei, făcu o ultimă sfortărea să se ridice, mai dișe odată: „Mamă... adio!.. și închise ochii pentru tot-dauna.

GRIGORE MĂRUNȚEANU.

L U C E A F Ț R U L .

C â n t e c.

O da!... De mult... aşu' eră
 Şi ea... cu plete aurii,
 Cu ris copilăresc, naiv...
 Cu ochi cuminiţi câprîi!

Copil nevinovat! me 'ntrebî
 Să-ţi spun, c'atât ai vrea să şcit...
 Să-ţi spun, că cine m'a 'nvăţat,
 Să scrii eu poesii?!

Eă tac... şi nu-ţi răspund nimic,
 Dar doue lacrimi arginţii
 Îmi şterg din ochi... a fost de mult,
 De mult... doi ochi câprîi.

1899.

VI-NI.

Alphonse Daudet.

Aventurile lui Tartarin din Tarascon

Traducere din limba franceză de Lia Măgura.

(Urmare.)

Episodul al treilea.

L a l e i.

I

Diligenţele deportate.

Eră o diligenţă de odinioară, căptuşită după moda vechie cu postav albastru, acuma spălăcit, cu pompoane mari de lână cari după câteva ciasuri de drum îi făceau cucui în spate... Tartarin din Tarascon şedea într'un colţ al diligenţei, se aşedase cum putu mai bine şi în aşteptarea de a respiră aburii de mosc ai fiarelor din Africa, eroul trebuî să se mulţumească cu plăcutul miros vechiu de diligenţă, ciudat compus din miş de feluri de miroase de oameni, cai, femei şi piele, alimente şi paie putredă.

Se află din toate câte puţin aici. Un trapist, negustorî evreî, doue cocote cari se înapoiaû la corpul lor — al treilea de husarî — un fotograf din Orleansville. Dar cu toate că societatea eră plăcută şi variată, tarasconezul n'avea chef de vorbă şi stetea foarte gânditor cu mâna pe răzămătoare, cu puşcoile între genunchi. Plecarea lui grăbită, ochii negri ai Baiei, vânătoarea grozavă care va începe, toate aceste îi turburaû creierii. Să nu mai socotim că diligenţa asta europeană, cu aerul patriarcal, regăsită în mijlocul Africeî, îi amintia vag Tarasconul din tinereţea lui, de cursele făcute împregiurul oraşului, de cive mici pe malul Rhonului — o grămadă de amintiri...

Se înopţă încetul cu încetul. Conductorul aprinse felinarele. Diligenţa ruginită săria scărţiind pe arcurile vechi; căci tropotaû, clopoţeiî sunaû. Din când în când sus, sub muşamaua imperială, un şgomot grozav de fierărie. Eră materialul de răşboi.

Tartarin din Tarascon, pe trei sferturi adormit, privi un moment pe călătorii legănaţi caraghios de fiecare mişcare a diligenţei şi jucând înaintea lui ca nişte umbre hazlii. Apoi ochii îi se împăingineră, gândurile îi se întunecară, şi nu mai auđi decăt foarte slab scărţiitul osieler şi gemetele diligenţei.

De-odată o voce, o voce de zînă bătrână, răguşită, hodorigită, slabă strigă pe tarasconez pe nume: „Domnule Tartarin! Domnule Tartarin!”

— „Cine me cheamă?”

— „Eû, domnule Tartarin! Nu me mai recunoşci? Sînt diligenţa cea veche care făcea — acû doueşeci de ani — serviciul între Tarascon şi Nîmes. De câte-orî nu v'am dus eû pe dta şi pe prietiniî dtale la vânătoarea de caschete prin împregiurimile din Jonquières saû din Bellegarde! Înteu nu te am recunoscut din pricina fesului şi a corpului dtale care s'a mai îngrăşat; dar îndată ce ai început să sforăi, te am recunoscut numai decăt, ştrengarule!”

— „Bine, bine!” făcu tarasconezul cam supărat. Apoi mai blând: „Dar în sfărşit, sêrmana mea bătrână, ce cauţi pe-aici?”

— „Ah! bunul meu domn Tartarin! N'am venit de voia mea, te asigur. Îndată ce drumul de fer din Beaucaire a fost gata, ai găsit că nu mai sînt bună de nimic şi m'au trimis în Africa. Şi nu sînt eû singură; mai toate diligenţele au fost deportate ca şi mine. Ne-au găsit prea reacţionare şi iaţ-ne acum pe toate aici, ducend o viaţă de galere. Iaţ ce numiţi dvoastre în Franţa drumurile de fer algeriene.”

Acî, bătrâna diligenţă oftă lung, apoi reluă:

— „Ah! Domnule Tartarin, ce reû imî pare de frumosul meu Tarascon! Atunci eră vremea mea, vremea tinereţei. Atunci să me fi vedut plecând dimineaţă, spălată frumos şi strălucind toată, cu roatele vâpsite de curend, cu felinarele mele cari semnaû cu doue sorî şi cu muşamau şterse în totdauna cu unt de lemn. Şi ce frumos eră când surugiul poeniă din biciu pe aria: hagadigado, Tarasca, Tarasca! şi conductorul cu pistonul atêrnat peste umăr, cu chipiul cusut cu flori, pus într'o parte, aruncându-şi dintr'o dată cănele lui mic, care lătră într'una pe muşamaua imperială şi săria şi el sus strigand: Lumină, lumină! Atunci cei patru cai ai mei porniaû la şgomotul zurgăleilor, a lătratului cânilor, al fanfarelor, ferestrele se deschideaû şi tot Tarasconul privia cu mândrie diligenţa huruind pe strada regală.

„Ce drum bun, domnule Tartarin! Larg, bine ţinut, cu însemnări chilometrice, cu grămeđi de petriş la distanţe potrivite, la dreapta şi la stînga plantaţiunii de măslinî şi vii. Apoi la fie-care dece paşi un han şi la toate cincî minute popas. Şi călătorii mei, ce oameni de treabă! Primari şi popî cari mergeaû la Nîmes să-şi vadă prefectul saû episcopul, ţesătorii de mătasa cari se înapoiaû de la Mazet, liceanî veniţi în vacanţe, ţeranî cu bluze brodate, raşi din aceeaş dimineaţă, şi sus pe imperială dvoastre, toţi vânătorii de caschete, în totdauna veseli. Şi cât de bine îşi cântă fiecare romanţa la înapoiere.

„Acum e alt ceva. Dumneđeu şcie pe cine duc. O grămadă de netrebnići, veniţi cine şcie de unde, cari me umplă de insecte. Negrii, beduinî, militaroî, aventurierî din toate părţile, coloniştii zdrenţeroşi cari me împut cu pipele lor şi toţi aceştia vorbind o limbă pe care nici Dumneđeu din cer n'ar putea-o pricepe. Şi apoi veđi cum me tractează. Nici odată spălată saû periată. Nu-mî îngădue măcar unsoare pentru osii.

În locul cailor mei liniștiți de odinioară, am acum niște călușe arabe cari au pe dracu în ei, se bat, se mușcă, joacă în fugă ca caprele și îmi rup hulubele cu copitele lor. Aoleo, aoleo! Pe aici mai merge încă, căci sîntem aproape de cărmuire; dar mai jos nu mai e nimic, nici un fel de drum. Mergem cum putem, trecînd peste dealuri și câmpii, printre palmieri pitici și lentisci. Nici un popas hotărît. Oprește la chereumul conductorului, când la un arendaș, când la altul.

Une-orî pungașul ăsta de conductor me face să clocesc doue poște ca să mergă la un prieten să bea un absint sau vr'un alt rachiu. Apoi după asta biciuiește surugiul! Trebuie câștigată vremea perdută. Soarele me coace, praful me arde. Biciuiește mereu! Izbeșce, răstoarnă, biciuiește mai tare! Trec riurile în not, răcesc, me ud, me înnece, biciuiește, biciuiește mereu! Apoi sara, cu apa șiroaie de pe mine — asta mai trebuie la vîrsta asta, cu reumatismul meu! — trebuie să me culc afară, într'o curte de caravan-serail, unde suflă vîntul din toate părțile. Noaptea vin șacalii și hienele de miroase lădile și pollogarii cărora li e teama de rouă, se culcă la căldură în compartimentele mele. Iată viața pe care o duc, sîrmanul meu domn Tartarin, și o voi duce pînă în ziua când arsă de soare și putredă de umezala nopților, voi căde — ne mai putînd face altfel — în colțul unui drum pîcîtos, unde arabii își vor fierbe kuskasul cu remășițele bătrînului meu schelet.

— „Blida, Blida!” strigă conductorul deschidînd ușa.

(Va urm.)

Fenomenele sugestibilității.

D. *Influența sugestiei asupra funcțiunilor psihice.*

Toate fenomenele înșirate pînă acuma ale stadiului ipnotic, au ilustrat diferitele influențe ale sugestiei asupra funcțiunilor somatice, adică onrat corpuale. Acestea încă sînt destul de interesante și frapante, dar totuș din punct de vedere experimental psihologic, sînt de o valoare cu atât mai mare influințele sugestiei asupra funcțiunilor psihice. Prin sugestii putem influența dispoziția, afecțiunile și memoria în diferite chipuri.

Dispoziția nu se schimbă în vre-un mod deosebit sub decursul ipnosei. Prin sugestii înse o pot schimba după plac. Astfel, dacă-i sugerez ipnotizatului, că e deprimat, fața-i va exprima tristețea, ochii încep să lăcrimeze; dacă-i sugerez voie bună, fața-i ride de bucurie, zîmbește și 'n urmă izbucnește în hohote. Toate schimbările acestea de dispoziție le pot provoca și prin aceea, că-i sugerez ipnotizatului întemplantări de un conținut sau întristător sau îmbucurător. Astfel, dacă-i sugerez ipnotizatului, că frate-seu zace grav bolnav, începe să desereze, să plîngă; dacă-i sugerez înse, că i se va împlini o dorință ferbinte de a lui, nu mai știe ce să facă de bucurie. Unui bolnav din clinică, care e dus de un timp îndelungat d'acasă, îi sugerez în ipnosă „iată îți intră mama pe ușă”. El numai decît sare, plin de bucurie, din pat, se apropie, cu pași repezi, de mama sugerată, face mișcări de îmbrățișare în aer, cugetînd că strînge pe mamă-sa proprie la pept, întrebă cu interes viu de tata, de frații, de cunoscuții lui.

Tot ipnotizatului acestuia îi dau un lineal suge-

rîndu-i, că linealul e un cuțit ascuțit, avînd să împungă cu el pe vecinul său. La început esitează, nu știe, ce să facă; apoi se hotărășce, împunge cu linealul ținut de el de cuțit aieve; mai apoi îl sverle repede din mână, începe să se vaite, să plîngă strigînd tot mereu „vai Doamne, ce am făcut”.

Am șis, cumcă impregiurarea, într'ucât își aduc aminte ipnotizații de cele întemplate cu ei sub decursul ipnosei, formează criteriul cel mai potrivit pentru clasificarea diferitelor faze ale stadiului ipnotic. Tot acolo am șis mai departe, că în faza mai ușoară a stadiului ipnotic aducerea aminte a ipnotizațiilor e tot așa, ca și în stadiul deștept. Deșteptați știu să ne spună toate, ce s'au întemplantat cu ei și 'n giurul lor. Altcum înse în faza cea mai adîncă a stadiului ipnotic — în somnambulism. Deșteptați ipnotizații din somnambulism nu-ș aduc aminte de nimica. Lipsa aceasta de aducere aminte — amnesia — se arată înse numai în stadiul deștept, căci într'o ipnosă nouă — ulterioară ipnotizații își aduc bine aminte atît de cele întemplate cu ei într'o ipnosă premergătoare, cît și de cele din stadiul deștept. Totuș în unele casuri chiar și în stadiul deștept își aduce aminte ipnotizatului de cele întemplate cu el sub decursul ipnosei. Aceasta se întemplantă atunci, dacă ipnotizatorul amintește ipnotizatului vre-o întemplantare de sub ipnosă. Prin aceasta se 'ncepe legătura și asociațiunea tuturor ideilor întipărite în mintea lui sub ipnosă. Modul acesta de aducere aminte îl putem foarte nimerit asemăna cu modul, cum ne aducem aminte de multe ori de visurile noastre. Foarte adeseori dimineața, când ne deșteptăm, nu ne putem aduce aminte de visurile noastre. Peste și înse, pînă vre-o întemplantare, care stă în oareș-care legătură cu visul, ni se redeșteaptă în conștiință tot conținutul visului. Visul decî nu l-am uitat, el a stat numai pe pragul conștiinței noastre și n'a fost ajuns în ea. Sediul tuturor icoanelor acestora latente de aducere aminte e, după Dessair, conștiința inferioară; pe când acele icoane, de cari ne putem aduce aminte ori și când, — se află în conștiința superioară.

În stadiul ipnotic sînt conștiința inferioară și cea superioară contopite și decî ipnosa e potrivită pentru reproducerea icoanelor latente de aducere aminte. Pe baza acesta ne putem explică de ce ni e în ipnosă aducerea aminte — memoria — mai agră (hypermnesia.) Am greși înse, dacă am cugetă, cumcă ipnosa e decî potrivită pentru reproducerea tuturor întemplantărilor din viața vre-unui individ. Multe icoane, multe lucruri se șterg, se perd cu timpul într'atîta în conștiința noastră, încît nu le mai putem reproduce. Pe baza hypermniesiei ne putem explică multe fenomene la aparință tainice. Astfel, Obersteiner face ce amintire despre o servitoare, care a înșirat în stadiul ipnotic mai multe cuvinte jidovești. Benedikt despre un bărbat, care a vorbit în ipnosă franțuzește. În stadiul deștept înse nici servitoarea, dar nici bărbatul n'au știut să vorbească în limbă sus șise. Servitoarea înse a servit înainte de aceea mai mulți ani la un rabbi, unde a auzit și învățat mai multe cuvinte jidovești; bărbatul a învățat franțuzește pe timpul serviciului său militar. Cu timpul înse a uitat tot ce a învățat; în ipnosă înse, în urma hypermniesiei și-a adus desul de bine aminte de cele învățate cândva.

Aducerea aminte a ipnotizațiilor o putem pune într'o formă falsă, adică le putem sugera lucruri, cari nici odată nu s'au întemplantat. Astfel îi spus — d. e. — ipnotizatului într'un ton hotărît, ieri nară ai fost

în teatru". Ipnosisatul esitează la început cu răspunsul, mai apoi ȳice „da, am fost" și totodată începe să povestească cât de bine și-a petrecut acolo. Toate sugestiile de un astfel de conținut se numesc „hallucinațiuni retroactive".

Sub hallucinațiuni negative retroactive înțelegem acel proces, când șterg din memoria ipnosisatului prin sugestiile lucrurilor întemplate. Astfel pot șterge din mintea lui un șir întreg de ani. Astfel îi pot sugera ipnosisatului, că de întâmplările petrecute de la anul al 20-lea până la anul 30-lea nu-și aduce aminte. El de fapt nici nu va ști, că ce poșiteare? că e înșurat sau nu? că are copii sau nu; și alte cele. Tot prin sugestiile îl pot transpune în diferite etăți. Unei femeii de 26 ani îi sugerez d. e., că e de 15 ani. Întrebând-o, cu cine vorbeșce? îmi răspunde „cu învățatorul meu". Dacă o întreb apoi încă odată, „poate nu vorbesc eu cu dta", răspunde „eu pe dta nu te cunosc".

Alteii femeii foarte sugestibile îi sugerez — d. e., — că e de 8 ani. Momentan se ridică de bucurie de pe scaun și-mi ȳice „hai să ne jucăm d'a loptă". Apoi o provoc să-mi descrie — d. e. — orașul Lugos. Aceasta o face numai pe lângă acea promisiune, că 'n urmă de voi lăsa să se joace mai departe. Se pune apoi și 'ncepe să scrie tot așa de greu, de încet, de neregulat, ca și un băiat într'adevăr de 8 ani.

Nici bine n'a gătat cu scrierea, svêrle condeii din mână și fuge la joc. În aceasta o opresc înse sugerându-i, că e fată mare de 18 ani. Acuma nu e mai mult sburdalnică, ci rușinoasă și modestă și începe să caute panglice, ca să-și împodobească cu ele vestmentul și pèrul.

Înainte de a trece mai departe, amintesc un cas special observat la un ipnosisat (din stadiul somnambulismului), care ilustrează pe de o parte influința sugestiilor asupra diferitelor funcțiuni, iar pe de altă parte dovedeșce disponibilitatea ipnosisatului, de care poate să abuzeze după plac un ipnosisator condus de scopuri pècătoase. Ipnosisatului i s'a arătat într'o ȳi o persoană imaginară, care stătuse în ușă și despre care i s'a spus, că l-ar fi vătèmat. Apoi s'a i dat un pumnal imaginar cu porunca de a omori pe cel din ușă. Ipnosisatul năvăleșce cu vehemență spre ușă, dă cu pumnalul, resp. mâna în ea, apoi slă locului cu o privire turburată tremurând în tot corpul. „Nefericitul! ce ai făcut? Aici zace scaldat în sângele seii propriii omul omorit de dta. Acuma vine poliția". E ca înlemnit de frică. Îl duc înaintea judeului investigator, carele îl reprezintă un prieten de al ipnosisatorului. „De ce ai omorit omul acesta?" „Fiind că m'a vătèmat". „Nu-î iertat să omori pe cineva, pentru că te vătèmă; trebuie să cauți dreptate înaintea legii. Poate te a îndemnat cineva să-l omori?" „Da, ipnosisatorul m'a îndemnat". Ipnosisatorul îi spune apoi „acum vei fi dus înaintea tribunalului, ca să te judece. Dta din indemnul dtale propriu ai omorit omul acesta; eu nu ȳi-am spus nimica". Judecătorul îl întreabă următoarele „de ce ai omorit omul acesta?" „M'a vătèmat". „Lucru curios pentru o vătèmare simplă doar nu străpungii pe cineva cu pumnalul. Ai fost cu mintea sănètoasă la sevèrșirea faptei? — „Cu judecată curată, dle judecător". „Mi s'a spus, că suferii de somnambulism, așa dară poate, că ai sevèrșit fapta la indemnul altuia? „Nu, am sevèrșit-o din indemnul meu propriu". „Bagă de seamă, e vorba despre viața dtale; fii sincer. Înaintea judeului investigator ai susținut, că

ipnosisatorul ȳi-ar fi dat ideea să omori omul acesta? Nu e adevèrat; pe mine nu m'a influințat nimenea.

Deșteptat din ipnosă, ȳice că ar fi dormit liniștit și nu-și aduce aminte de nimica.

De mare înșemnătate e împregiurarea, că ipnosisatii ajunși în somnambulism împlinesc sugestiile date lor sub ipnosă, după ce vor fi deșteptatii din ipnosă. Astfel îi sugerez — d. e. — ipnosisatului „după ce te vei deșteptă, vei bea paharul cu apă de pe masă și 'n urmă te vei închină de trei ori înaintea mea". După deipnosisare le împlinesce toate acestea cu cea mai mare punctualitate.

D^rl CORIOLAN NEDELCU.

Versuri poporane.

Olteneșci.

Foiliță trei smicele,
Numai poli și mamudele,
Și parale mèrunțele,
Împărțiam pe la nevestele,
La fetițe tinerele,
Care me iubiam cu ele.
Foiliță trei masline,
Spune lelișoară, spune,
De cine-î pare mai bine?
De mine or de bărbat?
Îmi pare bine și de tine,
C'am trăit amendoii bine.
Dar mai bine de bărbat,
Că cu el m'am cununat,
Că de n'aș fi cununat,
L'aș pune proptă la gard,
Și doue scânduri de pat.
Foiliță bob areu,
La țigarcea¹ în aleșteu,
Prinșei peșce și șalău,
Peșcele să-l mânanc eu,
Șalău să-l fac batou,
Și să-l trimit într'un loc,
La pustiul de soroc.
Foiliță de-o scumpie,
La protopopu Ilie,
Care mi-a scris o irtie,
M'a trimis la miliție.

Foaie verde trei smicele,
Treii smicele, trei nuele,
Auđi lele și iar lele,²
Despăgubeșce-me lele,
De pârăluțale mele,
Care-am muncit eu pe ele,
Din tinereățale mele.
Foaie verde smicele, trei smicele,
Treii smicce, trei nuele,
Pe de-asupra cășii mele,
Trece un pâlğ de turturele.
Nu e pâlğ de turturele,
Și sânt dragostile mele,
Care me iubiam cu ele,
Din tinereățale mele.

ȘTEFAN ST. TUȚESCU.

¹ Sat în Doljiu (România.)

² Refrenul se ȳice după fiecare rënd.

SALON.

De la București.

Sesonul concertelor. — O serbare literară artistică. — Cum citește Caragiale. — Geografia pitorească a României și poezia Vlahuță. — Concertul simfonic. — Concerte religioase. — Concertul Aureliei Cionca.

Sântem în sesonul concertelor. În fiecare săptămână două-trei. Printre ele își face apariția câte o serată literară-artistică, afară de cele două conferințe literare ce se țin de două ori pe săptămână la Ateneu.

Joi la 25 martie (6 aprilie) s'a dat o mare serbare literară și artistică, sub patronajul dnei Ana Sp. Haret, în folosul cercului studențesc „România Rurală” pentru răspândirea culturii în popor.

Serbară, dată de studenți, în folosul studenților, a avut o înfășurare juvenilă. Sala Ateneului, ticsită de lume, nici odată n'a întrunit atâția studenți, studenți și eleve din mai multe institute. Dna Haret, care a patronat această serbare, de sigur o fi avut multă bucurie vădând atâta tinerime, aplaudând cu entuziasm toate punctele programei.

Pe mine mai mult m'a interesat lectura dlui I. L. Caragiale, care anunțase în program schițe umoristice și pe care nu-l aușisem încă nici odată citind.

Curiositatea mea s'a împlinit numai pe jumătate, căci dsa n'a citit o lucrare nouă, ci schița „Două bilete de loterie” publicată an și în „Familia”. Inse ceea ce privește însăș citirea, aceea a fost atât de frapantă și de caracteristică, încât uitasem că ascult o lucrare cunoscută; totul îmi părea nou. Dl Caragiale n'a făcut o simplă cetanie, ci așa dicând a jucat-o, imitând atitudinea și glasul tuturor persoanelor și scoțând astfel la iveală toate nuanțele povestirii sale hazlii, care a și produs ilaritate generală.

Cu totul opus citește poetul Vlahuță.

Dilele trecute l-am cercetat în Olimpul său din Boulevardul Academiei.

L-am întrebat ce lucrează? Și drept respuns, mi-a pus pe masă un teanc de manuscrise. Eră începutul scrierii „Geografia pitorească a României”.

Șciam de mult, că lucrează la aceasta. Diarele scriseseră, că a și terminat-o. Dar au fost reu înformate. Poetul ș-a adunat numai materialul. Spre scopul acesta a făcut călătoriile prin toată țara, luând notițe în fața locului, culegând tradițiunile și legende din gura poporului. O muncă pe cât de prețioasă, pe atâta și frumoasă. Din călătoriile sale s'a întors acasă ca albina când vine de pe câmp. A adus cincisprezece caete pline de însemnări.

Încât privește lucrarea, ea va avea două părți. Prima va cuprinde privirea generală, descrierea văilor și munților, a orașelor și satelor, a apelor și pădurilor, așa precum s'au imprimat ele în imaginația poetului.

A doua parte va destăinuia tradițiunile, legendele, poveștile, obiceiurile, limba și alte comori ascunse în popor. Toate acestea se vor prezenta în formă de narațiuni, de convorbiri și anecdote țărănești, în graiul po-

poral, ca și când ar vorbi oamenii de la sate, dispărând cu desevărire figura autorului.

Mai târziu are să facă aceeași lucrare și pentru celelalte țări locuite de Români, ca astfel să dea o completă geografie pitorească a întregului element românesc.

Se 'nțelege că lucrarea are să fie ilustrată cu o mulțime de șteampe făcute de cei mai buni fotografi.

Am avut plăcerea s'ascult la un pahar de ceai, câteva capitole din această nouă lucrare, cetite de autor cu o voce blândă și vibrândă de emoțiune, care te pătrunde și te înalță. Și cu cât ascultam mai mult, cu atât impresiunea eră mai adâncă.

Geografia pitorească, scrisă de poetul nostru, în adevăr e pitorească. El pictează cu condeiul, ca pictorul cu penelul. Bogăția de colorii, belșugul de nuanțe te farmecă și admiri frumusețea limbii românești care posedă expresiuni și cuvinte atât de frumoase. Mai cu seamă inse te 'nchină meșterului condeiului, care a știut să adune într'un mănunchi atâta comoară limbistică originală.

Cetitorii nostri vor avea ocaziune a se desfăta și-și în aceste frumuseți, căci simpaticul nostru colaborator va da la lumină câteva capitole în „Familia” înainte d'a se publica în volum.

Concertul simfonic de duminică, 28 martie v. (9 aprilie) s'a dat iarăș în sală plină.

S'au cântat compoziții de: Weber (Uvertura din Freischütz), Mendelssohn (Serenadă și La Fileuse), Raff (Simfonie „În pădure”), Rameau (Musette și Tamburin), Massenet (Scene de Feerie)

Regina și tot ce are capitala București ca lume elegantă, a asistat și de asta-dată. S'a observat aproape desevășita lipsă a bărbaților politici, ocupați la cele două întruniri cari se ținău tocmai pe vremea aceea.

Ce bine e să stai departe de aceste mișcări energice și să ascuți frumusețile muzicii clasice.

Deosebi a fost aplaudată admirabila „La Fileuse” de Mendelssohn, care cu tactul ei vesel te ridică în lumea plăcerilor.

Nu mai puțin a reușit simfonia lui Raff, care începe cu ziua, impresiunii și sentimente, apoi continuă în murgul serii, reverie, danțul Dryadelor, intrând în noapte, cu țesăturile tăcute ale nopții în pădure și termină cu intrarea și eșirea vânătoarei sălbatică.

A fost caracteristică că de asta-dată orchestra n'a cântat nimica de Wagner.

Concertele au trecut și în biserică.

Pân' acuma se deteră concerte religioase numai în bisericile catolică și luterană. Acum au început și în cele românești.

Duminică s'a ținut un astfel de concert în biserica Sf. Ștefan, la liturghia oficiată de episcopul de Huși, cu care ocaziune a cântat corul conservatorului, sub conducerea dlui măestru de muzică Bănuțescu, cu concursul dlui Băjenar și al altor artiști de la Opera română a Teatrului Național.

Corul a executat mai multe compoziții din bucățile religioase ale compozitorilor români, ruși și greci. De ale compozitorilor nostri de dincolo inse n'am auzit nici una.

Cu privilegiul acesta s'au adunat ofrande pentru a se pute termina pictarea bisericii.

Duminică viitoare se va ține acolo pentru acelaș scop al doile concert. Atuncia are să cânte corul ele-

velor asilului Elena Doamna sub conducerea dnei Corescu, măestră de musică la acel institut.

Concertul cel mai interesant în săptămâna trecută a fost al genialei copile Aurelia Cionca, despre care s'a vorbit atât de mult în coloanele foii noastre și al cărei portret s'a publicat în „Familia” astă-vară sub impresiunea marelui succes ce l-a avut atunci la concertul din Beins, dat cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii.

Concertul de acuma, la Ateneu, vineri în 26 martie (7 aprilie) sub patronagiul reginei Elisabeta a României, a avut un succes din cele mai strălucite, ce s'a vădit în București.

Eră un aspect înălțător a vedé sala plină de un public distins, în frunte cu regina, care are o deosebită predilecțiune pentru mica celebritate. În deosebire s'a remarcat preința a unei mulțimi de fete, prin loge și prin staluri, ceea ce a dat salei o înfățișare tinerească.

Mica concertantă, întimpinată cu aplause din toate părțile, a executat pe pian (fără note) următoarele piese: 1, Beethoven, Sonata D moll, allegro, adagio și allegretto; 2, Chopin, Berceuse; 3, Chaminade, Thème varie; 4, Schubert, Impromptu, Op. 90, nr. 4.; 5, Liszt, Rossignol; 6, Lubicz (Zkibowski), Prima Rhapsodie română op. 26. La sfârșit, fiind mult bisată, a mai cântat, afară din program, „Cimpoiul” de Iacob Muresianu, compositorul nostru de la Blaș.

Publicul surprins de bravura cu care drăgălașa fetiță, abia de zece ani, a executat cele mai grele compoziții, a petrecut-o cu admirațiune din ce în ce crescândă. O bucurie generală se vedea pe toate fețele, că din neamul românesc s'a ivit un talent atât de mare, care desvoltându-se are să facă gloria noastră musicală.

Sântem siguri, că speranțele noastre se vor și realiza și Aurelia Cionca va deveni o celebritate cunoscută în toată lumea. Progresul ce a făcut din vara trecută și pân' acuma ne face să nu ne îndoim de loc. Technica-i briliantă a primit un farmec prin căldura ce varsă în executarea pieselor.

Se 'nțelege că publicul a impresurat-o cu cele mai entusiaste aplause, a purtat-o — cum se dice — ca 'n palme. Entuziasmul ș-a atins înse culmea când regina a poftit-o în logia sa și sărutându-o mai de multe ori în vederea publicului, a felicitat-o cu cuvinte călduroase, dându-i drept cadoū — o păpușe în costum românesc.

Scena aceasta a avut o putere atât de mișcătoare, că tot publicul s'a sculat în picioare, toate mâinile aplaudau și toate batistele fluturau; câtă vreme mica artistă serbătorită se 'ntorcea prin rândurile publicului, cu păpușa 'n brațe, sus pe scenă, unde se închină încă odată și apoi dispăru de după perdea spre a primi acolo sărutările fericțiilor sei părinți.

IOSIF VULCAN.

Oamenii se cunosc mai bine când sânt în contact de interese.

*

Tot omul are viții, dar mai vițios este acela care-și arată vițiile.

Mai bine să scape o mie de vinovați, decât să se condamne un singur nevinovat.

Academia Română.

— Sesiunea generală din 1899. —

IV

De la dl D. Negreanu, membru corespondent, se primește pentru publicare în Anale nota intitulată „Erorile și observațiunile magnetice de la Observatoriul magnetic al institutului meteorologic de la Filaret” precum și exemplare din scrierea sa „Elemente magnetice în România” reduse la 1 ianuarie 1895. Nota trimisă se recomandă secțiunii științifice.

Cărțile din fondul Fétu și Scorțeanu. Dl Gr. Stefanescu citește raportul comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile Ioan Fétu și Ioan Scorțeanu în 1898. Academia ia act și realege comisiunea pentru 1899 în persoanele dlor P. S. Aurelian, D. Sturdza, Gr. Stefanescu.

Dl Iosif Vulcan dăruiește Academiei câte un exemplar din scrierile sale: „Gărgăuniu dragostei” comedie într'un act, „Mița cu clopot” comedie populară cu cântece într'un act.

De la dl Daniil Klein, inginer silvic la Băcău, se primește scrierea sa „Aniversarea unirii țărilor surori”, în care se cuprinde „Viața și activitatea politică a lui Constantin Negri”.

Legatul N. Danielescu. Dl I. Kalinderu amintește, că repositatul distins profesor N. Danielescu lasă Academiei averea sa mobilă compusă din doué case în București, ca nudă proprietate, dispunând ca întreg venitul să se dea soției sale cât va trăi; doi ani după moartea soției, venitul să se împartă întreg rudeniilor, apoi să se plătească consistoriului din Lugoș banii dați repositatului ca stipendiu pentru studii. După aceea să se formeze din venit un premiu de 4000 lei, apoi venitul care va trece peste premiul acesta, să se adaugă în fiecare an la capital până ce va crește la suma de 200.000 lei. Din aceasta sumă, 10.000 lei îi lasă ca fond Academiei spre liberă dispunere, iar 190.000 lei ca fond cu destinațiune specială pentru crearea unor burse. Amândoué imobilele ar produce astăzi un venit de 6.000—7.000 lei anual. Dispozițiunile testamentare ale repositatului ar legă Academia pentru un timp foarte îndepărtat în viitor, impunându-i sarcina de a îngriji de aceasta avere fără nici un folos pentru dânsa, căci din averile pe cari Academia le are în nudă proprietate, nu este obiceiul a se ține nici cei 15%, cari se rețin din veniturile fondurilor cu destinațiune specială. Acum intervine o nouă dificultate: moștenitorii de sânge ai repositatului au început proces pentru anularea testamentului și natural că Academia se află și ea implicată în proces. Academia nu poate primi asemenea legat, căci astfel s'ar transformă într'o administrațiune a averilor unor persoane cu dorința de a face multe lucruri din puțină avere. Academia nu este bine să se îngreuneze cu administrarea unor asemenea averi, cari nu o ajută la îndeplinirea scopurilor sale. Dl V. Maniu se unește întru toate cu părerea dlui Kalinderu, de a nu se primi legatul repositatului Danielescu. Se pune la vot propunerea dlor Kalinderu și Maniu a nu se primi legatul făcut Academiei de repositatul profesor N. R. Danielescu și se primește cu unanimitate.

Donațiunea dnei Elena N. dr. Turnescu. Se primește o scrisoare a dnei Elena dr. N. Turnescu prin care aduce la cunoștința Academiei, că pune la dispozițiune Academiei Române o vilă la Bușteni, pentru a servi de local de vilegiatură elevelor din institutul Ottetele-

șanu. Vila e închiriată de dsa pe cinci ani. Se primește cu recunoștință.

De la *dl G. O. Gârbea*, profesor, se primește scrierea sa „Iov“ poemă dramatică în versuri ritmice.

De la „*Albina*“, institut de credit și economii în Sibiiu, se primește „A doue-zeci și șesea adunare generală ordinară“, ținută la 27 martie 1899.

A doua *ședință publică*. Vineri în 26 martie (7 aprilie.) *dl N. Iorga*, membru corespondent, desvoaltă comunicarea sa „Cronicele muntene din secolul XVII“.

De la *dl St. C. Hepites*, membru corespondent, se primește pentru a se publică în Anale nota intitulată: „Tramvaiurile electrice și observatoriile magnetice“. Se recomandă secțiunii științifice.

De la *dl D. Negreanu*, membru corespondent, se primește pentru a se publică în Anale nota intitulată: „Determinarea comparativă a componentelor orizontale a forței magnetice terestre cu busola de inclinațiune“. Totodată trimite spre a se împărți membrilor exemplare din doue note inserate în Dările de samă a ședințelor Academiei de la Paris. Nota trimisă spre publicare se recomandă secțiunii științifice.

De la *dl E. Leyst* de la Observatoriul meteorologic și magnetic al universității imperiale de la Moscova, se primesc doue opere în limba rusă despre Magnetismul terestru.

dl Vinc. Babeș cerând voia d'a face Academiei o scurtă comunicațiune — în legătură cu raportul său de la 1885, relativ la săpăturile ce din însărcinarea Academiei a întreprins la castrul roman Berzobis din Banat, reamintește cum dânsul în acel raport a descris o figură mică de bronz, bronz ce seamănă amalgamului roman, așa numit „electrum“, care figură s'a găsit afund în pământ într'un vas de sticlă romană, ascuns între 6 cărămizi legionare și care a devenit proprietatea avocatului român Budinjan din Bocșa-montană, reprezentând ea, după judecata archeologilor o „ermăfrodită danțuitoare“ și unică în felul ei având mare valoare. După ce acea figură prețioasă nu s'a putut câștiga pentru musee, *dl Babeș* prin un eminent elev de la Academia de bele-arte din München, Ales. Liuba, a mijlocit executarea de câteva facsimile de ghips, bronz în aceeaș culoare, dintre cari cea dintâi este destinată museului din București, pe care o și depune pe masa Academiei și roagă pe *dl coleg Tocilescu* a o lua în primire pentru museu.

Cronica teatrală.*

»Gărgăunii dragostei« comedie într'un act de *dl Iosif Vulcan*

Membru în secțiunea literară a Academiei române, *dl Iosif Vulcan* este poate singurul dintre colegii dsale care se mai ocupă și astăzi, cu o dragoste aproape exclusivă, de literatura propriu zisă. Și marele dsale meit este tocmai acesta, de a fi susținut cu o stăruință ce putea răsări decât dintr'o astfel de inimă și co-vârșitoare dragoste, firul neîntrerupt al interesării de literatură peste munți, unde revista dsale „Familia“ apare de trei-zeci și cinci de ani, cu o matematică regularitate, în fiecare săptămână.

Ca întemeiator de revistă, la 1865 când mișcarea

* Relativ la reprezentarea piesei „Gărgăunii dragostei“ de *dl Iosif Vulcan*, pe scena Teatrului Național din București, reproducem din „Universul“ aceasta aprețiere.

Redacțiunea.

literară românească mai nouă eră abia la ciripitul ei, și ca susținător cu slabe ajutoare de colaborare al unei astfel de reviste, *dl Iosif Vulcan* a scris mult, foarte mult, și de toate: poezie lirică și dramatică, nuvele, romane, comedii și drame.

Ce va rămânea din toate astea pentru viitorime, e treaba viitorului; se vor găsi în tot cazul, documente de moravuri, din aceste timpuri, la românii de peste munți cum și însăilări a sentimentelor și tendințelor de cari erau mișcați. Pentru present inse ele însemnează și ceva mai mult: alimentarea după puțință dar cu neistovită bună-voință a unui focar îndepărtat, răs-lățit, de cultură românească.

Comedia „Gărgăunii dragostei“ care s'a represintat marți pe scena Teatrului Național e o lucrare fără mari pretenții — e serie de glume, glume dintre cari multe au provocat ilaritatea auditorului, asupra exagerărilor așa namitelor astăzi mișcări feministe, sau de emancipare, cum se numiau până mai acum câtva timp.

Piesa nu are, negreșit, vioiciunea dialogului inderent vorbirei bucureșteanului, cu toate acestea cuprinde în genere părți bine întocmite, impresionând prin meșteșug scenic bine condus; satira e adesea mușcătoare, mai ales în scoaterea la iveală a vecinicului femeiesc, în mijlocul preocupărilor grave de scuturarea jugului secular al bărbaților. Interpretarea a fost destul de bună, cu excepția unor părți de rol, în cari s'a lăsat cam prea mult de lucru sufleurului.

IOAN GORUN.

Iar „Drapelul“ anunță acea reprezentație prin aceste rânduri:

„Marți sara s'a jucat la Teatrul Național comedia „Gărgăunii dragostei“ a *dlui Iosif Vulcan*, membru al Academiei Române, unul din puținii scriitori ardeleni, care se ocupă cu arta dramatică.

Comedia *dlui Vulcan* a avut un succes deosebit“

Ilustrațiile noastre.

Regele Belgiei. Publicând în nr. trecut portretul reginei Belgiei, ni se impune să dăm și chipul regelui. Maj. Sa regele Leopold II e un om liberal, cu toate aceste are mult nezas cu supușii săi, printre cari socialismul a izbucnit adese-orî. Are doue fete, dintre care una e veduva archiducesa Stefania.

Luceafărul. Un tablou alegoric. Pictorul reprezintă luceafărul de dimineață prin o fecioară cu stea în frunte, în mijlocul stelelor.

LITERATURĂ.

De pe la noi. Acesta e titlul unui frumos volum de nuvelete de *dl D. V. Păcățianu*, ce primiram dillele aceste la redacție. Volumul conține următoarele piese: Liza lui Trifu-Cătană, Din dragoste, Secerișul, Licheaua, Uitarea, La nălbitoare, Tergul și Rëndunelele. Toate sunt scrise ușor și ne înfătoșează niște scene drăguțe scoase mai cu seamă din viața poporului. Încât șcim, autorul, originar din Banat și aședat mai de mult în România, n'a publicat încă nimica. De aceea succesul primului său volum îl poate îndemna să urmeze pe calea începută.

Testamentul lui Gozdu. Sub titlul acesta a apărut de curând din tipografia archidiececană de la

Sibiu o broșură care cuprinde testamentul marelui filantrop Emanuil Gozdu, tradus în românește de dl Mateiu Voileanu, asesor consistorial. Venitul curat se va da în folosul masei studenților de la școlile centrale din Brașov.

O nouă revistă literară în București. Aflăm din ziarele bucureștene, că dl C. Rădulescu-Motru, profesor la universitatea de acolo și publicist bine cunoscut, va scoate în curând o nouă publicațiune literară. Aceasta va purta titlul „Noua Revistă Română” și — țice-se — va avea de colaboratori pe cei mai de seamă scriitorii ai noștri.

Analele fundațiunii Gozdu. Din aceasta publicațiune, editată de comitetul fundațiunii, a apărut de curând fascicolul IV al tomului IV. Cuprinde procesele verbale ale celor 6 ședințe din urmă ținute sub presiunea fostului arhiepiscop și mitropolit Miron Romanul, notar dl George Bogoeviță, fiind prezenți membri: Nicolae Popea, Ioan cav. de Pușcariu, Dionisiu Poynar, Avram Berlogia, Parteniu Cosma și George Szerb. Apoi urmează Raportul comitetului fundațiunii, de la 28 martie 1897 până la 20 martie 1898. Inventarul, Rațiociniul și Preliminarul pe 1899. Procesele verbale ale ședințelor de la 1 septembrie 1898 și în sfârșit votul separat al dlui P. Cosma privitor la punctul V al actului de fondare pentru înființarea a 6 locuri fundamentale la școlile de cadetși.

TEATRU.

Teatrul Național din București. La reprezentația comediei „Găgăuni dragostei” de dl Iosif Vulcan, în săptămâna trecută, pe scena Teatrului Național din București, a asistat și Maj. Sa regina Elisabeta, augusta Carmen Sylva, care petrece cu o viuă interesare toate produsele originale ale teatrului românesc. — Stagiunea s'a închis marți la 30 martie (1 aprilie) cu piesa originală „Minciuni convenționale”, dramă în 4 acte de dl V. Leonescu.

Succesul „Sărăciei lucie.” Sodații români din Nădlac, precum se scrie „Tribuna Poporului”, au jucat acolo cu mare succes piesa originală „Sărăcie lucie”, de Iosif Vulcan. Tot ei au reprezentat apoi aceeași piesă în altă duminică și la Batanta.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Alegerea de episcop al Aradului, scrie „Tribuna Poporului”, probabil că se va face tocmai în istorica zi de 3/15 maiu. În săptămâna trecută s'au expediat adica la mitropolie actele celor două consistoare, cari comunică învoiala ce s'a luat de a fi convocat sinodul electoral pe ziua de 2/14 maiu. Ziua primă va trece înse cu formalitățile și verificările, așa că alegerea va fi în ziua de 3/15 maiu.

O nouă fundațiune. Dl Ioan Petroviță, preot în Ciclova-română, a dăruit zece acțiuni de ale „Săverinelei” din Caransebeș, în preț de 250 fl., fondului Ioan Popasu, înființat acolo, spre a se capitalisa până când va atinge suma de 1000 fl., din ale cărui venituri să se dea ajutoare tinerilor de la institutul teologic-pedagogic din Caransebeș.

Convict de studenți la Năsăud. Cetim în „Tribuna” că în adunarea fondurilor grănițerești din Năsăud, ținută la 30 martie, s'a decis ca la 1 septembrie să se deschidă la Năsăud un convict pentru 100 de studenți, dintre cari 20 vor fi întreținuți gratuit.

Pentru învățământul din Bucovina. Dieta Bucovinei a votat societății doamnelor Române de acolo 500 fl., internatului de băieți în Cernăuți 500 fl., societății cantorilor români din Bucovina „Lumina” 100 fl. Iar pentru o casă națională românească se va vota 3.500 fl., sumă ce s'a votat deja pentru casa națională rusească.

C E N O U.

Fundațiunea Gozdu. Din Analele fundațiunii scoatem următoarele informațiuni: Starea fundațiunii, parte în realități, parte în hârtii de valoare, a fost la finea anului 1897 de 1.628.856 fl. Creșterea în anul 1898 a fost 42.377 fl. În suma de sus nu e socotită valoarea unor acțiuni, al căror usufruct compete văduvei fondatorului până când este în viață. Împreună cu acestea, capitalul adevărat al fundațiunii cu finea anului 1897 a fost de 1.702.093 fl. Venitele în cursul anului 1897 au fost 109.856 fl., iar cheltuielile 106.826 fl. Stipendiști au fost 122; suma merită a se da ca stipendii și ajutoare în anul școlar 1898—99 a fost de 26.184 fl.

Un nou fond de binefacere. Societatea de împrumut și păstrare „Aurora” din Năsăud, cu ocaziunea adunării sale generale din primăvara asta, spre a serba jubileul de 25 ani al existenței sale, a decis să înființeze un fond de binefacere în suma de 10.000 fl., care se va dotă în fiecare an cel puțin cu câte 500 fl. Acest fond s'a urcat până acuma la 942 fl. 62 cr.

Colecta pentru monumentul lui Șaguna s'a open în comitatul Hunedoarei, iar colectații au fost pedepsite. Acum ministrul de interne a dat ordin prin care colectarea se permite și pedepsele se restituie.

Mai nou de la București. Cabinetul Sturdza ș-a dat demisia, care a fost primită de regele. — *Lasca* *Catargiu*, șeful partidului conservator a încetat din viață.

Procesul „Tribunei Poporului” la Curie. Curia regească din Budapesta a respins recursul dlui Emanuil Maglaș, colaborator la „Tribuna Poporului”, făcut prin apărătorul său dl avocat dr. Aurel Lazar, în contra osândirii de către tribunalul cu jurați din Oradea-mare, la închisoare de două luni și amendă de 10 fl.

O nouă legătură de cale ferată cu România. Săptămâna trecută s'a deschis la Ghimes o nouă legătură de cale ferată între Transilvania și România. La deschidere, din partea României au fost de față ministrul Ioan Brătianu și directorul general al căilor ferate române dl A. Saligny. Din partea Ungariei consilierul ministerial Robitsek a bineventat pe ministrul României,

Avis abonanților noștri. Treiluniul ianuarie—martie s'a încheiat cu numărul trecut. Rugăm pe toți aceia ale căror abonamente au expirat, precum și pe aceia cari încă nu ș-au achitat datoria pentru trecut, să binevoiască a ne răspunde costul de abonament, ca să nu fim siliți a sistă expediarea foii la adresa lor, căci „Familia” numai aceloră se poate trimite cari plătesc regulat.